

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות לחסה חיצוים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת שמות שנת תשפ"ג

1. האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!
2. האם משה רבינו מיד כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבד על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!
3. מדוע משה רבינו נקרא בלא תואר קודם כמו שאר הגדולים שמקדימים את התואר רב לפני השם שלהם?
4. מדוע לא רצה משה להתפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?
5. איך יכול להיות שמשה רבינו לבש בגדי מצריים הרי נאמר איתא במדרש שלא שינוי את מלבושם?
6. מדוע ציווה הקב"ה לשאול שמלות מהמצרים והרי הם לא שינו את מלבושם?
7. כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!
8. האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!
9. איך ברח משה מהנחש באמצע שדיבר עם הקב"ה והרי קימ"ל אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק?!
10. איזה הלכה הוציא המהרש"ם מהעניין של הסנה שלא בער?
11. מי שנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!
12. מדוע רצה המלאך להמית את משה משום שלא מל את בנו הרי מי שאינו מל את בנו אינו חייב מיתה?
13. האם מצוה מילה חייבים לקיים מצוות מילה גם במקום שהוא חשש סכנה? הוכח מפרשת השבוע!
14. מדוע לא מל משה רבינו מיד את בנו והיה משאיר אותו עם אשתו ואחר כך הייתה אשתו בא אליו?
15. כמה זמן יכול אדם לחיות בתוך המים? הוכח מפרשת השבוע!
16. מדוע נקרא משה רבינו על שם משה הרי היה צריך להיקרא משוי?
17. מאיזה רגל צריך הכהן קודם להוריד את הנעל לפני נשיאת כפיים - ימין או שמאל? הוכח מפרשת השבוע!
18. האם במצווה שאין אדם מחויב לעשותו לא אמרין שלוחי מצוה אינן ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!
19. האם משה רבנו היה מגמגם? הוכח מפרשת השבוע!
20. האם משה רבנו התרפא מהערלות שפתיים ומתי?
21. האם מותר לרופא שומר תורה ומצוות להחליף תורנות בשבת עם רופא שאינו שומר עדיין תורה ומצוות? הוכח מפרשת השבוע!

חידה:

1. כיצד יתכן אדם שחבל בחברו, ונפטר מהחמישה דברים?

עלון "גם לנשמה מגיע אוכל" השבוע פרשת שמות מוקדש לזכרו ולע"נ מו"ר חמי היקר באדם
הרב אליעזר בן הר"ר נפתלי הלוי זצ"ל
שהשבוע הוא יום פקודתו ת.נ.צ.ב.ה
יהי רצון שיעמוד בתפילה לפני בורא עולם עבור כל בני המשפחה
שכל משאלות הלב יתגשמו לטוב ולטובה ושבורא עולם יגאלנו במהרה בחסד וברחמים אכי"ר

עלון זה יוצא לאור בס"ד ע"י בית המדרש "בית - יוסף"

לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן

רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע: בהודעה לווצאפ: 052-8144488 או בהודעה למייל: m3138357@gmail.com

נשיא ארה"ב לשעבר, דונלד טראמפ בזמן הביקור שלו בארץ, נכנס לרכב המשורייני והושב לעצמו, כבר כמה וכמה שנים טובות שלא נהגתי בעצמי ברכב... לא הגיע הזמן? הוא פונה לנהג שלו, "תן לי קצת לנהוג..." הם מחליטים כדי ששומרי הראש לא יעלו על זה, הם ישתחלו בתנועה, ויברחו מהשיירה הנשיאותית. ואכן בתעלול מחוכם של הנהג, דונלד טראמפ והנהג מצליחים לברוח מרכבי השומרים, והנשיא שלנו מתיישב מסביב להגה, מתלהב כולו... הוא מתחיל לנהוג, נרגש כל כך, שהוא לוחץ בכוח על הגז... מגיעים למאה קמ"ש, מתלהב עוד יותר, 120, 140, כשהם טסים על 180 קמ"ש אורות כחולים מהבהבים מאחורה, וניידת של משטרת התנועה בעקבותיהם... אין להם ברירה והם נעצרים. יורד השוטר מסתכל לנהג בפנים, ורואה את נשיא המעצמה הגדולה בעולם דונלד טראמפ, ולא מאמין... הוא מתקשר נרגש כולו למפקד שלו, "לא תאמין את מי עצרתי עכשיו?!" "את מי עצרת, את ראש העיר?" "הרבה יותר מזה!" "חבר כנסת?" "הרבה יותר!" "שר חשוב בממשלה?" "עוד יותר!" "את ראש הממשלה בעצמו?" "עוד יותר חשוב!" "מי כבר יכול להיות יותר חשוב מראש הממשלה? את נשיא ארה"ב עצרת?" "לא, אישיות חשובה הרבה יותר!" "עכשיו אתה ממש מרגיז אותי. מי כבר יכול להיות יותר חשוב מטראמפ?" עונה לו השוטר, "את מי עצרתי אני לא בדיק יודע, אבל מה שאני כן יודע, זה, שנשיא ארה"ב דונלד טראמפ בכבודו ובעצמו הוא הנהג שלו..."

בפרשת השבוע מסופר לנו: שהמצרים מגייסים את טובי המוחות ומחפשים דרך להתחיל לשעבד את עם ישראל. ועלה להם רעיון: מלך מצרים בעצמו, 'הנשיא', לוקח סל ומגרפה, יורד לשרה, ומתחיל לגרוף קש וללכך לבנים. ככה מסופר במדרש. כשמגיעים השוטרים המצריים ומבקשים מעם ישראל להתחיל לעבוד, הם מגיבים, ראיתם פעם יהודי עובד בעבודה שחורה? עבודה כזו לא לרמה שלנו... אבל כשהם רואים את מלך מצרים בעצמו עובד, כולם בעקבותיו לקחו את המגרפות והתחילו לגרוף קש כדי ללכך לבנים... ככה התחיל השעבוד. גם התורה מתמקדת בלבים: "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים, ובכל עבודה בשדה". מה כ"כ מיוחד בלבנים לעומת שאר עבודות הפרך שבני ישראל נאלצו לעבוד במצרים? ההבדל בין אבן ללבנה, שאבנים הם יצירה משמים. אנחנו לוקחים אותם, מסתתים אותם, ומציבים בקיר. אבל זו עדיין אותה אבן שהקב"ה ברא. לעומת זאת לבנה, היא יצירה חדשה. אנחנו לוקחים קש, חימר, מערביבים יחד עם מים, מעצבים ושורפים בתנור, וכך נוצרת יצירה חדשה הלבנה.

האדם נמצא בעוה"ז כדי לבנות בית, "לעשות להשי"ת דירה בתחתונים". הוא לוקח את 'האבנים', את העולם איך שהקב"ה ברא אותו, ומעלה אותו לקדושה. כאשר אני לוקח את העור, מכין ממנו תפילין, ומניח אותם, אני מעלה את העור לקדושה. אבל ישנה דרגה גבוהה יותר, לעשות 'לבנה' יצירה חדשה. לקחת את החושך, ואת החושך להפוך לאור. ליצור אור חדש, מחושך. זוהי המעלה הגדולה של הלבנה.

מה המסר שאנחנו צריכים ללמוד? למה באמת התורה נתנה כל כך הרבה תשומת לב ללבנה? כי זוהי המטרה העיקרית. ניתן לבנות את הבניין מאבנים. אבל כשבונים את הבניין מלבנים היא הרבה יותר נעלית. גם האדם בחיים הפרטיים שלו. לפעמים הוא נמצא בעתות משבר, בחושך. החכמה היא, לקחת את החושך ולהפוך אותו לאור. לקחת את המצב הקשה, לא להסתפק בלצאת מהמצב הקשה, אלא להפוך את המצב הקשה, לנקודת מוצא, לזינוק קדימה ולהשתפרות. למשל, לפעמים אדם יכול להיות מפוטר מהעבודה. ואז הוא מרגיש חושך, אפילה, משבר. אבל עלינו לזכור שהוא יכול לצאת מזה, ולמצוא עבודה חדשה. אבל כנגד, הוא יכול לנצל את ההזדמנות שנכפתה אליו ולעצור רגוע ולחשוב. איזה עבודה אני אוהב? מה אני רוצה לעשות בחיים? ובעקבות זאת לחפש עבודה שהוא באמת אוהב ושיתן לו סיפוק. ואז כשהוא ימצא, עצם הפיטורים הובילו אותו לשיפור חייו ולהתקדמות.

האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום? הוכח מפרשת השבוע!

י"ואלה שמות בני ישראל" (א א)
וכן פסק בשולחן ערוך הרב (אורח חיים סימן רפ"ה) דמי שהוא רגיל בפסקי טעמים בעל פה, טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת.

וכן איתא בשער הכוונות (דף י"ב ע"א) הובא בספר כף החיים (סימן רפ"ה אות ג) שמנהגו של רבנו האר"י ז"ל היה, לתיכף בסיימו תפילת שחרית של יום שישי היה הולך לבית הכנסת או לבית מדרשו, ואם היה שם ספר תורה כשר, היה מוציא וקורא בו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.

ובשו"ת דברי יציב (יו"ד סימן קע"ב ס"ק ג) כתב שבזמן הזה אין מוציאים ספר תורה לצורך שניים מקרא ואחד תרגום. ובטעם הדבר שבזמננו אין מוציאים ספר תורה לשנים מקרא ואחד תרגום. כתב בשו"ת משנה שכיר (או"ח סימן ס"א) על פי מה שכתב הפרישה (יו"ד סימן ע"ר ס"ק ח) מובא בש"ך דעכשיו אין מצוה לכתוב ספר תורה, דדווקא בימיהם שאסור היה לכתוב רק בגליל והיה צריכים ללמוד מהספר תורה, אבל בזמננו שהותר לנו לכתוב ספרים דפים כל אחד בפני עצמו אם כן למה לנו לזלזל בכבוד ספר תורה בחנם ללמוד מתוכו שלא לצורך, הא אפשר ללמוד בשאר ספרים על כן אין לנו לכתוב אלא שאר ספרים, אם כן הכא נמי בנידון דידן כיון שאפשר לקיים את הלימוד שניים מקרא ואחד תרגום על ידי חומש למה לנו להוציא ספר תורה לחנם.

וכן כתב בספר שבילי דוד (או"ח סימן של"ד ס"ק ה) דמי שרוצה להעביר הסדרה שנים מקרא בספר תורה בעי להתנות בשעת כתיבת הספר תורה, וכן כתב החיד"א בספרו לדוד אמת (סימן ה' אות נ"ג) מצוה לקרות הפרשה בספר תורה, ובפרט השליח ציבור שאם יהיה טעות יבדקהו, משמע דווקא בכהאי גוונה מותר, אבל בספר תורה ישן שכבר הוגה אסור דדווקא לצורך הספר תורה מותר, וכ"ש שאסור להוציאו כדי להתלמד קריאה (סימן י"ט). וכן כדי להתלמד לעשות הגבה אסור להוציאו, וכן כתב הגר"י וייס זצ"ל בספרו שו"ת מנחת יצחק (חלק ט).

ובשו"ת תשובות והנהגות (חלק ד סימן ע"ג) כתב דאצלנו לא נוהגים לקרוא מס"ת שנים מקרא, ואולי הטעם שהקריאה מהס"ת ודאי צריך לקרוא כהלכתה עם גנינות וטעמים ולא כל אחד בקי לקרות בטעמים לעצמו, ולכן לא מהדרין בזה.

האם משה רבינו מיד כשנולד היה אדם קדוש או שנעשה אדם גדול ע"י שעבד על עצמו? הוכח מפרשת השבוע!

ויצו המלך להרוג את הצייר הזה, באומרו שמעל בשליחות המלך, וייקח המלך בדברים את הצייר השני ויאמר לו כזה וכזה, ויהי כאשר בא הצייר השני אל משה וירא את תנאי פניו, והנה הוא כתבנית אשר הביא אתו הצייר הראשון, ותסמר שערות בשרו באומרו כי למיתת ילך גם הוא בבואו אל המלך, וערב את לבו וייגש אל משה ויאמר לו כך וכך, והנה בקשתי שתאמר לי מדוע פניך רעים, ואתה אינך דומה לשום בן אדם אשר על פני האדמה, ויען משה רבינו ע"ה ויאמר, אתה בן אדם קרוץ מחומר אשר טח עיניך מראות, ולבך צפנת משכל, הטוב טוב יאמר למי אשר פניו מורים ומוכיחים להיותו טוב, הלא זה הוא כבהמה שלפי טבעו הוא טוב, וזה הדבר הטוב, מי אשר פניו רעים עד מאוד, והוא גובר על החומיות ומחפכו לטוב, זה הוא בעצם אשר לו משפט הטוב לקרוא לו טוב, כי הוא על ידי בחירתו טוב.

וכתב בעל הטורים ראשי תיבות: ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם.

וכן כתב הלבוש (או"ח סימן רפ"ה) וכן כתב הפרי מגדים במשבצות זהב (או"ח סימן רפ"ה) "ואלה שמות" ראשי תיבות וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, וכן כתב החיד"א בספרו חומות אנך (ריש פרשת שמות) בשם רבינו אפרים.

יש לחקור האם מותר להוציא ספר תורה כדי לקרות שנים מקרא ואחד תרגום או דילמא אסור?

הנה בשו"ת רדב"ז (חלק ג' סימן תקכ"ט) נשאל במי שיש לו ספר תורה בתוך ביתו, ויש לו גם כן חומש באיזה מהם יצא ידי קריאת התורה שנים מקרא ואחד תרגום. ומסיק הרדב"ז: ומסתברא לי דאם זה הקורא הוא בקי בקריאה בניקוד וטעמים וסוף פסוק, ודאי בספר תורה עדיף, שהרי יש בו קדושה רבה, ומכל מקום אם אינו בקי בקריאה, בחומש עדיף שיש בו נקודות וטעמים.

וכן הטי"ז (או"ח סימן רפ"ה) כתב: אני אומר על ירא שמים שיראה לקרות בפני עצמה בספר תורה הסדרה לפחות פעם אחת ואחר כך עם החזן פעם שנייה, כיוון שהקריאה בחומש בלבד אין יוצא בה שפיר, דבעינן דברים שבכתב דהיינו ספר תורה שלימה.

ובבאר היטב (או"ח סימן רפ"ה) הביא את דברי הרדב"ז (ח"ג סימן תקכ"ט) דמי שבקי בטעמים ונקודות בעל פה מצוה לקרות בספר תורה, וכותב שכן האר"י תלמיד אחד היה לפניו החומש וקרא לפניו הטעמים והוא קרא בספר תורה.

וכן בדעת קדושים הלכות ספר תורה (סימן רע"ד ס"ק ז) כתב על איזה ספר תורה שכמה שנים קריתי בזה שנים מקרא ואחד תרגום, אם כן לפי זה מותר להוציא ספר תורה כדי לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום.

"ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא" (ב ב).

משמע מזה שמיד כאשר משה רבנו נולד ראו עליו שהוא טוב והוא אדם גדול. וכן כתב האור החיים על הפסוק "ויקרא אלוהים אליו מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני" וז"ל כי משה נביא היה בטרם יצא מבטן אמו והכיר הקורא.

אבל בספר אור פני משה (פרשת חוקת) חולק על זה ומביא סיפור פלא מאוד: וז"ל שמעתי אומרים דאיתא בספרים מעשה, מלך אחד שמע מכל אשר עשה משה איש האלוהים נפלאות ותעצומות, והמלך הזה היה מכיר בצורת הפרצוף, והסכים בדעתו ושלח צייר אומן המדברה אל משה לצייר דמות תבניתו, והיה כאשר בא אל המלך, ויפן כה וכה וירא כי אין איש בעולם רע מהתואר צורת הפרצוף הזה, שהיה מראה סימני מדות רעות ומגוננות, להיות נואף ורוצח וכל מדות רעות שבעולם,

וכן בתפארת ישראל על המשניות בשלהי מסכת קידושין הביא גם כן כזה סיפור זה עם המלך רק קצת בלשון אחר.

ובשו"ת מהרש"ם (חלק ז' סימן מ) מביא את דברי האור פני משה, וכן התפארת ישראל.

ובדגל מחנה אפרים (פרשת כי תשא) מביא בשם הבעש"ט כי משה רבינו נולד בבחינת שיהיה רשע גמור ויהיה לו כל המידות הרעות אך שהוא היפך ושיבר כל המידות רעות והשתדל רק להכניס עצמו במידות טובות.

ובשיטה מקובצת על מסכת נדרים (דף ל"ב ע"ב) גם כן הביא מעשה זה עם הצייר אבל לא עם משה רבינו רק בסתם אדם.

מדוע משה רבינו נקרא בלא תואר קודם כמו שאר הגדולים שמקדימים את התואר רב לפני השם שלהם?

(יו"ד ח"א סימן קל"ג) שלפי זה אתי שפיר דכיון שמזכיר שם תואר בסוף נמי מהני, וכאן שמזכירים משה רבינו ליכא איסור, ויש ראייה מגמרא מפורשת שאפילו אם מזכיר שם תואר לבסוף מותר, דהרי איתא בגמרא במסכת פסחים (דף ק"י) דרבי שמעון בר יוחאי אמר יוחאי אבא, וקשה איך הזכיר את שם אביו הרי אסור להזכיר שם אביו אלא ש"מ אם מזכיר בכינוי אף אחר כך מותר.

השפת אמת בחידושים שנדפסו על שם השפת אמת (יו"ד סימן רמ"ב) מבאר: שהרי מציינו "גדול מרבן שמו", שיש שהשם שלו יותר חשוב מהכינוי, ולכן אצל משה רבנו ע"ה, היה השם משה יותר מהכינוי, ואין בזה האיסור של קורא רבו בשמו, וכן כתב רבנו חזקיה מדיני זי"ע"א בספרו שדי חמד (מערכת כי כלל ק"ד) והביא שבספר צפית בדבש (סימן נ"ה) כתב להביא ראייה שאין להקפיד להזכיר את שמו של רבו בכתובה, שהרי בש"ס איתא כמה פעמים משה, בלא להזכיר משה רבינו, ובשלמה בתורה ובתנ"ך אסור להוסיף, אך בגמרא למה הזכירו כן, אלא על כרך שבכתיבה אין איסור, אך הקשה על עצמו, שא"כ כשלומדים יש לומר משה רבינו, ולא מציינו שעושים כן, אלא צריך לומר, כיון שכן כתיב בתורה, לא מוסיפים משום שגדול מרבן שמו, ומביא שכן כתב הרמב"ם בהקדמה למשניות זרעים הפרק השביעי שרבי חילק את התארים במשנה לשלש מעלות, מי שהיה אצלו גדול מאד וברום המעלות קראו בשמו, כגון הלל, ושמואי, ושמועיה, ואבטליון, מפני גודל מעלתם, כיון שאי אפשר למצוא כנוי לרומם בו את זכרם, כמו שאין מכנים את הנביאים.

מדוע לא רצה משה להתפלל שהקב"ה ירפא אותו ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

הרמב"ן מבאר: שמשו מרוב חפצו שלא ילך לא התפלל לפניו יתברך שיסיר כבודת פיו, אבל טען אחרי שלא הסירות כבודת פי מעת שדברת לי ללכת, אל תצונוי שאלך, כי לא יתכן לאדון הכול לשלוח ערל שפתיים למלך עמים, והקב"ה כיון שלא התפלל בכך לא רצה לרפא אותו, אבל אמר לו אנכי אחיה עם פיך והורתך אשר תדבר, שיהיו דברי אשר אשים בפיך במלות נכוונות שתוכל לבטא בהן יפה.

הכתב סופר מבאר: שמשו ירא לעצמו שתזוז דעתו עליו כשיתגדל ויתנשא על העם, ולכן היה מסרב וה' חפץ שילך בשליחותו, וחישב משה כי אם יש בו חסרון כבד פה והוא בעל מום בטבע שדבר כזה מכניע כל אדם בל יתגאה כל כך ולכן לא רצה משה שהקב"ה ירפאהו.

ועוד אפשר לומר: על פי מה שכתב בדרשות הר"ן דרוש שלישי בטעם הדבר שהיה משה כבד פה, משום שמי שהוא דברן על ידי כח הדבור יכול למתק אפילו דברים בטלים לאון השומעים כאלו הם אמרות טהורות. אך מי שהוא כבד פה צריך שיהיו הדברים מעצמם אמרי יושר ואמת כדי שיקבלום מצד עצמותם ואמתותם ולכן משה רבנו ע"ה היה כבד פה משום יגדיל תורה ולהורות חשיבותה שקיבלה בשמחה מכח עצמותה ויקר תפארת גדולתה, לפי ה"ל אתי שפיר מדוע לא התפלל שיתרפא.

ועוד נראה לומר: על פי מה שכתב הרמב"ן שלא רצה להסיר ממנו כובד הפה, בעבור שהיה בו ממעשה הנס שסיפרו רבותינו שאירע לו עם פרעה, לפי זה אתי שפיר מדוע לא התפלל שהקב"ה יסיר את זה ממנו.

איך יכול להיות שמשה רבינו לבש בגדי מצריים הרי נאמר איתא במדרש שלא שינוי את מלבושם?

והשואל ומשיב (בספרו דברי שאול) מבאר: שמכאן מצאו פרוצי בני עמינו מקום להעליל עלילות ולומר שאין איסור ללבוש מלבוש נכרי, ובאמת לא ראו דברי היפה תואר שכתב שבדודא היה לו איזה סימני יהדות, ובאמת שגם אם מפני סכנה לבש מלבוש נכרי שלא להכירו גם כן שרי כמו שכתב הש"ך (יו"ד סימן קע"ח) וכאן הרי ברח מפני פרעה, לכן היה מותר מפני הסכנה ללבוש בגדי נוכריים, ומה לי להאריך והכתוב צווח (צפניה א' ח) "והיה ביום זבח ה' ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי".

והרה"ק מווארקא זצ"ל (מובא בפרדס יוסף) מבאר: שמשו רבינו ראה שיתרו רוצה ליקח חתן לבתו רק עברי, מחמת שהיה פירש מעבודה זרה רק פחד מאומות העולם, על כן כששמע שהוא עברי ולבושו מצרי אמר קראן לי הוא טוב לפני, שהם

ומקשה האור פני משה: וקשה דהרי מהפסוק "ותרא אותו כי טוב הוא" מוכח להיפך שהוא נולד טוב. ותיירץ: אדרבה מכאן יש הוכחה למעשה הזה, דיש לדקדק בפסוק דלמה כפלה התורה כפי לשון בפסוק ותרא "אותו" כי טוב "הוא" דהויה ליה למיימר או ותרא אותו כי טוב ולא לכתוב הוא או דהויה ליה למיימר ותרא כי טוב הוא ולא לכתוב אותו, אלא דכוונת הפסוק לומר ותרא בנבואה אותו כי טוב מה שיהיה טוב יהא מצד עצמו שישבר את החומרות שלו ויהיר כזוהר הרקיע.

ובספר כליל תפארת למגיד מוילקומיר הפרך את הסיפור הזה מיניה וביה, ממה שכתוב בפרשת השבוע "ותרא אותו כי טוב" וכתב רש"י דנתמלא כל הבית אורה.

"ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו" (ב י)

הנה השל"ה הקדוש בגמרא במסכת שבועות (פרק תורה אור) הקשה וז"ל ולמה לא נקרא רבינו משה, כמו שאנו קורין לאיש המעלה, ומקדימים הרבנות לשמו. ותיירץ השל"ה הקדוש: שאין זה קושיא, כי היה משה קודם שנעשה רבינו, דהיינו קודם שקיבל התורה נקרא משה, ואחר כך נעשה רבינו, מה שאין כן מלאחר מתן תורה, הוקדם רבינו להשם, כי כל מה שהחכם מתחכם ומתחדש, כבר היה בסניי.

ועדיין יש להקשות: דמ"מ קשה דאיך מותר לקרוא למשה רבינו בשמו הרי יש איסור לקרוא לרבו בשמו, כמו דאמרין בגמרא במסכת סנהדרין (דף ק ע"א) מפני מה נעשו גיחזי, מפני שקרא לרבו בשמו. והרי דאסור להזכיר שם רבו זה רק בלא תואר אבל בתואר מותר, וכמו שהקשו הפוסקים דאיך היה מותר ליהושע להזכיר את שם רבו כמו שכתוב בפרשת בהעלותך (י"א כ"ח) "ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדוני משה כלאם" והרי כתב מרן בשולחן ערוך (יו"ד סימן רמ"ב ס"ק ט"ו) אסור לתלמיד להזכיר את שם רבו?

ותרצו הכסף משנה וכן כתב הגר"א (יו"ד סימן רמ"ב ס"ק ל"ו) וכן במצפה איתן בגמרא במסכת ברכות (דף ה ע"א) מכיוון שהקדים שם תואר אדוני מותר להזכיר את שם רבו, ועיין בדבריו של הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל בספרו שו"ת אגרות משה

בית הדרוש "בית - יוסף"
 לענין רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצט"ן
 רחוב קרית יערים 32 גבעתיים זאב

פסק הרמ"א: יכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסוק כחוקה והוא ימליץ לו פרנסה ויחלוק עמו השכר
בוא ונעשה את העסק הבטוח והמשתלם ביותר!
כאשר אתה מחזיק אברך בכלל בבית המדרש אתה נהיה שותף מלא בכל זכויות לימוד התורה שלו ותוכל לקבל הסכס ייששכר וזבולון" כתוב וחתום התקף מבחינה הלכתית.
לפרטים נוספים הרב יוסף ויצמן: 052-8144488

לתרומות:
בנק מרכנתיל דסקונט: 17 סניף: 621 חשבון: 89099
או באפליקצית ביט בטלפון: 052-8144488
ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה!

"ויאמר משה אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבוד לשון אנכי" (ד י).

והקשו הרמב"ן והכתב סופר: מדוע לא רצה משה להתפלל שירפא אותו ה' ולא יהיה כבד פה וערל שפתיים?

"ותאמרנה איש מצרי הצילנו מיד הרועים" (ב יט).

המדרש רבה (בפרשה פרק א' ס"ק ל"ח) הקשה: וכי מצרי היה משה? ומתיר המדרש רבה אלא לבושו היה מצרי והוא היה עברי.

והקשו היפה תואר (במדרש) והשואל ומשיב (בספרו דברי שאול על הפרשה) ובחתם סופר (החדש פרשת בא יב לה): איך יכול להיות שמשה רבינו לבש בגדי מצרים, הרי יש איסור ללבוש בגדי גוים, כמו שכתוב בפסוק צפניה (א' ח) "והיה ביום זבח ה' ופקדתי על השרים ועל בני המלך ועל כל הלובשים מלבוש נכרי", וכן קימ"ל במרן בשולחן ערוך (יו"ד סימן קע"ח ס"א) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם, וכן קשה דאיתא במדרש שעם ישראל ניצלו משעבוד מצריים בזכות שלא שינו את מלבושם, ואיך יכול להיות שמשה לבש בגדי מצרים?

יסברו שמצרי, והיה צריך להתלבש לפי שעה, אבל להתלבש לעולם בבגדי מצרי אינו נכון.

מדוע ציווה הקב"ה לשאול שמלות מהמצרים והרי הם לא שינו את מלבושם?

מחדש שיראה כמלבושי היהודים, ועל ידי זה יתקטנו הבגדים ואין ראויים רק לקטנים לכן הלבישו את זה רק לקטנים ולא לעצמם, כך כתבו בספר טעמי המנהגים (חלק ב עמוד ל"ה), ובבניין דוד בפרשתו, ובדברי יחזקאל. ועיין בצפנת פענח בפרשת השבוע שכתב טעם אחר מדוע דווקא לקטנים.

ועוד אפשר לומר: שיתכן שהיו אלו שמלות שלא היו מלבוש מיוחד לגוים אלא גם היהודים בזמנם היו לובשים כאילו וזה לא נקרא שינוי לבוש, לפי זה אתי שפיר.

עוד אפשר לומר: על פי מה שכתב החתם סופר בתורת משה בפרשה דהא דכתיב "על בניכם ועל בנותיכם", אין הכוונה שילביש את זה עליהם, אלא הכוונה היא שבזכות הבנים והבנות שנולדו אחר כך במצרים שלא היו בכלל הגזירה צריכים הם המצרים לשלם ליהודים שכר עבודה, וזה הכוונה ושמתם את החיוב של השאלה על בניכם ועל בנותיכם ובאמת לא לבשו את זה רק השתמשו בזה לשקים לעטוף דברים.

כיצד גבר טובע וכיצד אישה טובעת? הוכח מפרשת השבוע!

שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, כי בשלישית היא כבר לא יכולה לחיות, וודאי שתעלה משום שדבר שהיה מתעסק בו אביה שהיה חופר בורות מים לעולי רגלים לא יכשל בו זרעו.

הגרבי"מ ליפשיץ זצ"ל בספרו שו"ת ברית יעקב (אהע"ז סימן י"ט) כתב להעיר שלפי מה שכתב בספר חסידים שיש חילוק בין טביעה של איש לטביעה של אשה, אין ללמוד ממעשה של בתו של נחוניא למקרה של טביעת זכר, שכיון שאשה פניה למעלה אם כן יכולה לחיות יותר בתוך המים שצפה למעלה, לא כן גבר שפניו למטה.

ובפירוש עץ יוסף (על בראשית רבה י"ז י"ג ד"ה מפני מה) כתב: שבדורות האחרונים נשתנה הטבע דשניהם נולדים למעלה ולמטה ולפעמים מן הצד, וכן כתב בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורה תליתאה סימן רס"ד).

ובשו"ת מהרי"ט (אהע"ז סימן כ"ו) פליגי על השיעור של שלש שעות משום שלא יתכן שכי"כ הרבה זמן ישהה במים, אמנם בתשובת רעק"א (סימן מ"ז) כתב שאין להקל בדברי הריב"ש.

האם הדלקת אור במנורת ליבון בשבת היא איסור דאורייתא או איסור דרבנן? הוכח מפרשת השבוע!

מעלה, דכתיב גבי הסנה שנתפלא משה רבינו ע"ה "מדוע לא יבער הסנה", ואינו אש ממש רק אור האשתי הטמון בטבע חוטי הברזל.

ובשו"ת צץ אליעזר (ח"א סימן כ) דן בדבריו וכתב שבזמנו לא נודעה לתכליתה עניין החשמל ודרכי פעולתה, ולכן חכך בזה להקל, אולם כעת כבר נודע דהוי אש ממש וממילא איסור בתכלית האיסור והאי אב מלאכה של מבעיר ומכבה, וכן דן שם על הטענה שאש כזו לא הייתה במשכן.

איך ברח משה מהנחש באמצע שדיבר עם הקב"ה והרי קימ"ל אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק?!

ומתוך: כי משה רבינו עשה כל זה בתום לב ובענוותנותו הגדולה והיינו כאשר ראה משה רבינו שהמטה נהפך לנחש היה סבור שבה העת ושרצון השי"ת היה שילך מכאן וכן עשה וינס משה מפניו.

וכן הנצי"ב בעמק דבר הקשה: וז"ל הוא פלא מאדונינו משה להיכן נס ומאיזה מעמד הוא נס?

ומתוך: אבל באמת היה שלא ביישוב הדעת אלא באשר נבהל פתאום ממראה עיניו וגם כאשר ינוס איש מפני הנחש בטבע האדם בלי שום התבוננות על הדעת.

ועוד נראה לתרץ על פי מה שכתב התוספות יום טוב בברכות פרק ה' בשם הרבינו יונה דהא דאפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק זה דווקא בדבור דאילו הליכה לא מצינו בשום מקום שנקרא הפסק, לפי זה אתי שפיר דמשה רבינו לא הפסיק בדיבור רק בהליכה.

איזה הלכה הוציא המהרש"ם מהעניין של הסנה שלא בער?

מעלה, דכתיב גבי הסנה שנתפלא משה רבינו ע"ה "מדוע לא יבער הסנה", ואינו אש ממש רק אור האשתי הטמון בטבע חוטי הברזל.

ובשו"ת צץ אליעזר (ח"א סימן כ) דן בדבריו וכתב שבזמנו לא נודעה לתכליתה ענין החשמל ודרכי פעולתה, ולכן חכך בזה להקל, אולם כעת כבר נודע דהוי אש

"ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וגו' ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם" (ג כב).

והקשו הבניין דוד (עמוד ט"ז) ובדברי יחזקאל: איך יכול להיות שבני ישראל לבשו את השמלות של הגויים, הרי איתא במדרש רבה (פרשת אמור פרשה ל"ב) שבזכות שלא שינו את מלבושם נגאלו בני ישראל ממצרים:

השפתי חכמים (יב ל"ה) והבניין דוד, וכן בדברי יחזקאל תרצו: לא לבשו את הבגדים כמו שהם משום דבאמת לא רצו ללבוש בגדי גוים שלא רצו לשנות את לבושם היהודי, אלא קרעו אותם ושינו אותם ועשו בגדים חדשים, לכן לא נקרא כבר מלבושי גוים.

ובאחרונים כתבו לפי זה ליישב דבר נפלא: דלכן כתוב ושמתם על "בניכם ועל בנותיכם" ומדוע דווקא אמרה התורה שישאלו בגדים בשביל הבנים שלהם ולא לעצמם, אלא משום דלא רצו ללבוש המלבושים של המצרים והיו צריכים לתפור

"ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחייה" (א טו).

בגמרא במסכת סוטה (דף יא ע"ב) איתא: א"ר חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה.

בספר חסידים (אות תשמ"א) כתב: כשמונה הולד ברחם אמו הזכר פניו למטה והנקבה פניה למעלה, וכן כשהאדם טובע במים פניו למטה, ובאשה הטובעת במים פניה למעלה, כמו שנמצאים ברחם. לפי חידושו של הספר חסידים שיש חילוק בין טביעת זכר לטביעת נקבה, יוצא חידוש מעניין מאוד בהלכות עגונה.

והנה פסק מרן בשולחן ערוך (אהע"ז סימן י"ז סעיף ל"ב) שאם ראו אחד שנפל למים מכונסים ושהה כדי שתצא נפשו ולא עלה, מעיד עליו שמת ומשיאים את אשתו. ובשיעור של "עד שתצא נפשו" הביא בבאר היטב מתשובות הריב"ש (סימן תט"ז) שהוא שלש שעות.

ובשו"ת תורת אמת למהר"א ששון ז"ל (סימן א') כתב שיצא כן לריב"ש מהמעשה המובא בגמרא במסכת יבמות (דף קא ע"ב) לגבי בתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול ובאו והודיעו לר' חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם

ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (ג א) בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' רמז) דן האם בהדלקת נורת חשמל יש בה מלאכה דאורייתא של מבעיר, ומשני סיבות כתב לחלק בין מבעיר ממש למדליק נורת חשמל: א. כיון שהדלקת אש כזו לא הייתה במשכן, ב. שאינו אש ממש ואינו שורף החוט ברזל כאש רגילה שאוכלת, ואש של נורת חשמל הוא מעין דוגמת אש של

"ויאמר השליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו" (שמות ד ג)

יש להקשות: איך נס משה בשעה שדיבר עם הקב"ה, הרי נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף ל ע"ב) שבאמצע התפלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אם כן כאן שהיה באמצע לדבר עם הקב"ה איך נס.

הנה רבנו יהונתן אייבשיץ בספרו יערות דבש (חלק א' דרוש ג') הקשה: איך משה בעמדו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ודיבר עמו יגור מפני נחש וינס מלפני השם עבור פחד זה, הרי קימ"ל בגמרא במסכת ברכות (דף ל ע"ב) אם עומד בתפלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק עי"ש מה שתיירץ בדרך מוסר.

וכן במהרי"ל דיסקין הקשה וז"ל: דהנה זה לפלא לכאורה כי משה רבינו ינוס מפני הנחש כשהוא עומד ומדבר לפני השי"ת, ובפירוש אמרו במשנה במסכת ברכות (פרק ה' משנה א') כשהוא עומד בתפלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא

"ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (ג א).

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן רמז) דן האם בהדלקת נורת חשמל יש בה מלאכה דאורייתא של מבעיר, והוא כותב שתי סיבות לחלק בין מבעיר ממש למדליק נורת חשמל: א. כיון שהדלקת אש כזו לא הייתה במשכן, ב. שאינו אש ממש ואינו שורף החוט ברזל כאש רגילה שאוכלת, ואש של נורת חשמל הוא מעין דוגמת אש של

מי שנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!

"ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו" (ד כד).

הנה איתא בגמרא במסכת שבת (דף קי"ח ע"ב) אמר רבי יוסי יהא חלקי ממתו
בדרך מצוה. ובמהרש"א (שם) הקשה: איך שייך שימות בדרך מצוה, הרי איתא
בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"ב) דשלוחי מצוה אינם ניזוקים. ומתוך
המהרש"א: דשלוחי מצוה אינם ניזוקים היינו ע"י עסק המצות לא היו ניזוקים,
והכא מייירי בדרך מצוה במת בעת שעסק במצוה ולא על ידי עסק מצוה, ע"כ, אם
כן רואים אנו מדבריו של המהרש"א שאף שלוחי מצוה אינם ניזוקים, יש
לפעמים שניזוק, א"כ לפי זה צריך לומר תפילת הדרך אף בהולך ונוסע לדרך
מצוה.

הנה בשו"ת לב יהודה (השמטות סימן ג') כתב: דהולך לדבר מצוה פטור מלומר
תפילת הדרך, כיון דשלוחי מצוה אינם ניזוקים והליכה לדבר מצוה מגינה עליו
שהרי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

אבל בפירוש מעשה בצלאל על הריקאנטי (סימן ל"ה) כתב דאף דשלוחי מצוה אינם
ניזוקים חייבים הם בתפילת הדרך, משום דתפילת הדרך לא משום סכנה לבד
תקנה, ואם נימא דמחמת סכנה נתקנה צ"ל דסכנת דרכים נחשב שכחה היזקא
וחוששים גם בשלוחי מצוה.

הנה באור החיים הקדוש על הפסוק ויבקש המיתו כתב וז"ל ויבקש כתב וז"ל:
אולי כי לצד שהיה שלוח מצוה היה לו מונע על דרך אומרם ז"ל בגמרא במסכת
פסחים (דף ח' ע"ב) שלוחי מצוה אינם ניזוקים, והמצווה שהיה עסוק בה קנה לו
בה פרקליט אחד והוא המלווה והשומר אותו ומנעו למשחית כל קרוב אליו,
ואולי כי לזה נתכוון באומרו בדרך במלון לומר שלא היה עוסק בהליכת המצוה
אלא במלון ולזה הוא שבקש המיתו, ואף על פי כן היה לו מונע כי סוף כל סוף
חשוב כשלוחי מצוה גם בזמן ההוא, וביני ביני כי המלאכים נועדו יחדיו נתחכמה
צורה והרימה ממשול, אבל בעודו עוסק במצוה פשיטא כי לא יקרב אליו
משחית.

יש לחקור מי שנוסע לדבר מצוה האם צריך לומר תפילת הדרך דהרי שלוחי מצוה
אינם ניזוקים או דילמא אי אפשר לסמוך על זה משום דהרי לפעמים אף שלוחי
מצוה ניזוקים.

מדוע רצה המלאך להמית את משה משום שלא מל את בנו הרי מי שאינו מל את בנו אינו חייב מיתה?

אבל בשיטה מקובצת בגמרא במסכת נדרים (דף ל"א ע"ב) וכן בשו"ת מקובצת (שם)
ובת"ס (בפרשה). מדוע נתחייב משה רבינו מיתה, וכי אדם המבטל מצות עשה
של מילת בנו מתחייב בעונש מיתה?
המהרש"א בגמרא במסכת נדרים (דף לא ע"ב) מתוך: על פי מה דאמרין בגמרא
במסכת בבא קמא (דף נ ע"א) שהקבי"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה,
דסביבו נשערה מאד, לכן משה התחייב מיתה.

החכם סופר בפרשת השבוע (בד"ה אז אמרה חתן דמים למולות): כוונת הפסוק
ויבקש להמיתו היינו ולחזור להחיותו מיד אלא שבינתיים יהיה מת וחפשי מן
מצות מילה ולא יכשל במה של מל את בנו ביום השמיני משום שהיה מת, וצפורה
הבינה וחששה שכשיחיה יתבטל קשר החיתון בניהם, על כן הזדרזה ציפורה למול
הבן כדי שלא ימות מזה ואז אמרה חתן דמים למולות.

עוד מתוך המהרש"א: על פי מה שאומרת הגמרא שכן נח אזהרתן זו היא מיתתן,
ומשה עדיין דין בן נח היה לו, אם כן בכל דבר שהזהר חייב מיתה אם אינו
מקיימו, לכן נגנש בעונש מיתה.

עוד מתוך המהרש"א: על פי מה שאומרת הגמרא שכן נח אזהרתן זו היא מיתתן,
ומשה עדיין דין בן נח היה לו, אם כן בכל דבר שהזהר חייב מיתה אם אינו
מקיימו, לכן נגנש בעונש מיתה.

אתה שתמיד רצית להנציח את הקרובים לך בצורה מכובדת זו ההזדמנות שלך!
אנו נערכים לגיוס תרופות עבור הרחבת האדרת ושיפוץ בית המדרש חדר השיעורים עזרת הנשים, וקניית
ארון קודש חדש גדול ומצוין לספרי התורה וכל כלי הקודש.
זו ההזדמנות שלך לקחת חלק בזיכוי הרבים ובעהפכה הרוחנית בגבעת זאב ולקחת חלק בזכויות הלימוד
ניתן לתרום גם לשיפוץ עזרת הנשים וחדר השיעורים ולזכות בקריאת שם לע"נ.
לפרטים: הרב יוסף ויצמן: 052-8144488 הרב שמעון נעים: 058-7700681
ניתן לתרום ולסייע גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488

האם מצוה מילה חייבים לקיים מצוות מילה גם במקום שהוא חשש סכנה? הוכח מפרשת השבוע!

ומתוך השם משמואל: נראה שגוף הדבר דאין סכנה דוחה את מילה משום שכך
היא מצות מילה כמיל יש להבין למה צווה השי"י לסכן במצווה זו, והלוא כל
המצוות חייבים הם למוצאיהם וכתוב וחי בהם, ויש לתרץ שהרי אנו רואים שכל
ישראל מלין את בניהם וכולם חיים וקיימים ואם לעתים רחוקות מאד יארע
מקרה בוודאי הוא מחמת פשיעת השמירה, ומתו אחיו מחמת מילה בלי שום
סיבה לא שכח כלל, והטעם יש לומר בתרי אפי, חדא דמאמר השי"י שציווה למול
הוא עצמו מרפא, ויש עוד לומר דישאל הם למעלה מסדר הטבע, ואין סדר הטבע
עומד בפניהם במצות מילה בשמיני ששמיני הוא על הטבע כידוע שמספר שבעה
הוא בטבע שנבראה בשבעת ימי בראשית ושמיני הוא למעלה מהטבע כמבואר
במהר"ל, ונראה רמז לזה מגמרא במסכת מגילה (דף י"ז ע"ב) כי ברכת רפואה
היא ברכה שמינית מתוך שניתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה, הרי שמספר
שמיני גורם לרפואה, דאי לאו הכי לא היה שייך לתלות בדבר צדדי. ונראה דיש
נפקא מינה בין הני תרי טעמי אף שנראים כחד, כשנוספה עוד סכנה לבד עצם
המילה כגון חולי וכדומה, דלפי הטעם הראשון שמאמר הציווי הוא עצמו מרפא
זה שייך רק בטבע עומד בפניהם במצות מילה השני שישראל הם למעלה ועל סדר
הטבע ואין הטבע עומד בפניהם במצות מילה שניתנה בשמיני, מה לי סכנה אחרת
שהכל הוא מחמת הטבע והרי הטבע נדחה, ועל כן לולא שאפשר למול, לאחר זמן
לא הייתה מילה נדחית מפני שום סכנה.

ויש לומר דהא דאין הטבע עומד בפני ישראל בענין מצות מילה זו המעלה השינו
ישראל בסיני כמו שאומרת הגמרא במסכת שבת (דף פ"ט ע"א) שנעשה בו נסים
לישראל להיות מהותם בסדר הניסי ולא בסדר הטבע, ולפי זה בדורות ראשונים
טרם מעמד הר סיני לא היה שייך הטעם השני אלא הטעם הראשון, ועל כן אז היה
הדין דרק סכנת המילה עצמה נדחית מפני המילה ולא סכנה אחרת, ומיושב הא
דמשה רבינו ע"ה היה דוחה המילה אף דלא שייך התם לומר שאפשר למול לאחר
זמן.

איתא בגמרא במסכת גיטין (דף נ"ז ע"ב) על הפסוק "כי עליך הורגנו כל היום
נחשבנו כצאן טבחא". רבי יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני.

וברש"י שם משום דזימנין דמיית, ובשו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רמ"ה) הקשה
על זה והנה עיינו ראות שאפילו אחד מאלף ישראלים אינו מת מחמת מילה וצ"ל
מצוה מגינה ומצלי אבל על פי דרך הטבע היה המיעוט מתים ח"ו ואפילו הכי
ציווה הקדוש ברוך הוא למולו ש"מ הולכים אחר הרוב בפיקוח נפש לענין מילה.

הנה הרמב"ם הלכות מילה (פרק א' הלכה י"ח) כתב אין מלין אלא ולד שאין בו
שום חולי, שסכנת נפשות דוחה את הכל, ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר
להחזיר נפש אחת מישראל לעולם.

והקשה השם משמואל (בפרשת אמור): מדוע כתב הרמב"ם הטעם דאין מלין
כשיש סכנה משום דאפשר למולו אחר זמן, דמשמע דלולא דאפשר לאחר זמן היו
מלין אותו והלוא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש?

ותירץ האבני נור: משום דכל מילה היא סכנה וכמו שכתב דוד המלך בספר תהלים
(פרק מ"ד) "כי עליך הורגנו כל היום" ואומרת הגמרא במסכת גיטין (דף נז ע"ב)
זו מילה, ואף על פי כן ציווה התורה למול להכניס עצמו לסכנה, ואם כן לולא
הטעם דאפשר למול לאחר זמן לא הייתה שום סכנה דוחה את המילה דבין כך
ובין כך היא סכנה, כך מביא השם משמואל בפרשת אמור.

ואולם לפי דבריו של האבני נור יש להקשות: אם כך קשה על מה דאמרין בגמרא
שמשה רבינו אמר: אמול ואצא לדרך סכנה היא, הלוא אין סכנה דוחה את
המילה.

מדוע לא מל משה רבינו מיד את בנו והיה משאיר אותו עם אשתו ואחר כך הייתה אשתו בא אליו?

ובמשך חכמה כתב: שלכן לקח משה את אשתו ואת בניו, כי משה רבנו חשש פן לא יאמינו לו, לכן הכניס בניו ואשתו, אשר יידעו כי הוא בטוח בדבר ה' להוציאן ממצרים, כי אם לא, מי יכניס את בניו ואשתו אל מקום עבדות ומסוכן, ולכן כמו שנענש על שאמר "והן לא יאמינו לי", כך נענש על מה שלקח את בניו עמו ולא מל את בנו כיוון שלא היה צריך ליקח את בניו בדרך.

יש להקשות: על מה שאמר משה רבינו אמול ואצא סכנה הוא, הרי משה רבנו היה יכול למול אותם במדין ויניח אשתו ובניו במדין ואחר כך ציפורה והילדים הייתה באה אליו.

וביפה מראה תירץ: שמשם חשש שמא יתרו לא היה מרשה לבניו לבא על ידי שלוחו.

כמה זמן יכול אדם לחיות בתוך המים? הוכח מפרשת השבוע!

ובשו"ת מהרי"ט (חלק ב' אבן העזר סימן כ"ו) דחה ראה זו: מכיוון שאותם שלש שעות לאו דווקא שעות ממש דלא מסתבר שיוכל לחיות כל כך הרבה זמן במים, דהכי אשכחן במשנה במסכת סוטה (דף ט' ע"ב) שמרים אמות משה המתינה שעה אחת על שפת היאור למשה רבינו, ובתמורה לכך היא זכתה שבני ישראל המתינה לה שבעה ימים בעת שלקתה בצרעת, וכתבו התוספות בגמרא במסכת סוטה (דף י"א ע"א) דשעה אחת לאו דווקא אלא שעה קלה קאמר, הכי נמי לאו דווקא. עוד דחה ראה זו: דהתם דנפלה לבור שתסבך ידה באבנים שבבנין או בנקיקי הסלעים תוכל להתלות שעה א' וב' וג' אבל טפי לא יהיה בה כח ולכך אמר עלתה אבל ראוהו שטבע וכסהו וכן כתב בשו"ת הבי"ח (סימן קע"ט) המים בכדי שאי אפשר לו לאדם לעמוד במים סגי דהיינו שעה קלה.

"ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היאור" (ב ג)

ובשו"ת הריב"ש (סימן תט"ז) כתב: שאם ראינו אשה שנפלה לתוך המים במים שיש להם סוף אחרי שלש שעות מותר לבעלה להתחתן כיוון דאחרי שלש שעות אי אפשר לאדם לחיות תחת המים.

ובשו"ת תורת אמת (סימן א') למהרי"א ששון כתב להביא ראה לריב"ש: מהא דתנן בגמרא במסכת יבמות (דף קכ"א) וכן בגמרא במסכת בבא קמא (דף קנ"א) מעשה בבנו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, ובאו הוודיעו לרבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה כלומר כיון שעברו שלש שעות ודאי עלתה לפי שאינה יכולה לחיות יותר שם, אם כן הרי ששיעור כדי שתצא נפשו הן שלש שעות.

מדוע נקרא משה רבינו על שם משה הרי היה צריך להיקרא משוי?

החיד"א (בספרו פני דוד) מתיר: בשכר שהיא הוציאה את משה מהמים הוא יוציא אותה מגיהנום שכבר ברדתה לרוחץ אמרו בגמרא במסכת סוטה שרחצה מגלולי בית אביה וכבר רוח נכון חדש בקרבה ועל כן קראתו משה כי הוא יוציאנה מאפילה לאורה.

המעגלי צדק מתיר: משום שבתיה בת פרעה ראתה שנשתרבה אמתה והיה לפלא בעיניה על כרכך שהילד הזה משך היד אצלו ואם כן היינו משה לשון מוציא ומושך אצלו.

בספר נחלת שבעה שטרות (סימן מו) מתיר: לפי מה שכתב בספר שלשלת הקבלה, שמוש בלשון מצרי מים, ואם כן להכי קראה אותו משה כי מן המים משיתיהו דייקה כי משה לשון מים, ולכן קראה אותו משה ולא נמשה או משוי, כי היא לא קראה אותו על שם המשכה מן המים רק על שם המים עצמן.

"ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיהו" (ב ג)

איתא במדרש רבה וז"ל מכאן אתה למד מתן שרון של גומלי חסד, אף על פי שהרבה שמות היו לו למשה, לא נקבע לו שם בתורה אלא כמו שקראתו בת פרעה, ואף הקב"ה לא קראו בשם אחר.

יש להקשות: כיון דהטעם שקראו למשה על שם שמים של המים משיתיהו, מדוע נקרא בשם משה דמשמע שהוא משה את האחרים, הרי היה צריך להיקרא משוי שהוציאו אותו?

המדרש והחזקוני מבארים: שבתיה התכוונה לומר כמו הוא היה בצרה והצילו אותו, כך הוא יציל אחרים כשהיו בצרה, נתנבאה ולא ידעה מה שקראתו משה, שהו משה את ישראל מן המצרים ומן הים לכן קראתו משה הוא יוציא את אחרים.

מאיזה רגל צריך הכהן קודם להוריד את הנעל לפני נשיאת כפיים - ימין או שמאל? הוכח מפרשת השבוע!

להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן ב' סעיף ה) שיש לחלוץ של שמאל תחילה. אולם ודאי שכל מה שנאמר שם זה רק לגבי חליצת רשות, מה שאין כן כשיש מצוה לחלוץ את הנעליים ודאי שיש להקדים את ימין תחילה, מחמת חשיבותה של ימין.

ולכן יש מי שאומר (מובא בלוח או"ח להרי"מ טיקוצניסקי זצ"ל חודש תשרי שחרית דר"ה - בשם ספר מצות ראה או"ח סי' ב' סעי' ה) שבחליצת המנעלים לנשיאת כפיים צריך לחלוץ את רגל ימין תחילה מכיוון שהחליצה מצוה היא, וכן בחליצת ערב יום כפור. וכן כתב בשו"ת אורח משפט (סימן כח).

ובספר הליכות שלמה (הלכות והליכות מהגרש"ז אויערבאך זצ"ל - מועדים תשעה באב פרק ט"ו בדבר הלכה אות ד) מובא מחידושו לגמרא במסכת שבת (דף סא ע"א) שמביא את הדין הזה, וכתב שמסתבר לפי זה שהוא הדין לענין ערב תשעה באב.

אך כתב הגרש"ז שצריך עיון, שהרי בכל חליצות אלו אין חליצת המנעלים מצוה היא, אלא שהגדר הוא שאסור להיות לבוש עם המנעלים, ומדוע שיהיה הדין שונה מחליצה דעלמא שחולצים שמאל תחילה. (ועיי"ש מה שהרחיב בזה, ומה שכתב לגבי חליצת נעליים בערב שבת).

ויש לדון האם לגבי משה גם הגדר הוא שהרגל צריכה להיות יחפה, ואם כן אין להקדים את הימין, או שכיון שהקב"ה צוהו בציווי מיוחד "של נעליך" אם כן החליצה עצמה היא מצוה.

"ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (ג ה)

במדרש שמות רבה (פרשה ב אות ו) מובא על פסוק זה: "בקש משה שיעמדו ממנו כוהנים ומלכים, אמר לו הקב"ה: יאל תקרב הלום, כלומר לא יהיו בניך מקריבים שכבר מתוקנת הכהונה לאהרן אחיך".

הגרא"ה בן יעקב זצוק"ל בספרו חנוכת התורה (ליקוטים אות רז) מקשר את דברי המדרש שמשם ביקש "כהונה", לדברי הגמרא במסכת סוטה (דף מ ע"א) שאחת מהתקנות שתיקן רבי יוחנן בן זכאי הייתה שכוהנים לא יעלו לדוכן בסנדליהן אלא יחלצו אותם קודם עלותם. וכתב שיש לרמוז זאת ממה שכתוב "אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך", שהמילה "הלום" בגימטרייה "כהן". פעולת "חליצת המנעלים" של משה רבינו כאן הייתה מצוה מאת ה'.

והנה דייקו הראשונים בהבדל שיש בין משה שנאמר לגביו בלשון רבים "של נעליך". ואילו לגבי יהושע נאמר (יהושע ה טו) בלשון יחיד "של נעליך", ונאמר בזה כמה וכמה ביאורים בראשונים ובאחרונים. מעניין לציין טעם שמובא בפענח רזא וכן ברבינו אפרים, שכיון שמשם היה רועה צאן היה הולך באגם ובמקום קוצים, ולכן היו לו שני מנעלים בכל רגל, זה על גבי זה, והיה צריך להוריד מכל רגל שני מנעלים, אולם יהושע שהיה מלך היה נועל רק מנעל על כל רגל.

ולגבי מה שהצטוו משה לחלוץ את שני מנעליו, יש לעיין איזה נעל היה צריך להוריד ראשונה? שהרי בגמרא במסכת שבת (דף סא ע"א) אמרינן שצריך לחלוץ את נעל שמאל תחילה, וכתב רש"י (ד"ה חולץ) שזה כבודו של ימין. וכך פסק מרן

האם במצווה שאין אדם מחויב לעשותו לא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקים? הוכח מפרשת השבוע!

ואף על פי כן היה לו מונע כי סוף כל סוף חשוב כשלוחי מצוה גם בזמן ההוא, וביני ביני כי המלאכים נועדו יחדיו נתחכמה צפורה והרימה מכשול, אבל בעודו עסוק במצווה פשיטא כי לא יקרב אליו משחית, חזינן מדברי האור החיים שמשם רבינו ניצול משום דשלוחי מצוה אינם ניזוקים.

ובאור החיים (שמות ג' י) כתב על הפסוק: "ועתה לכי ואשלחך אל פרעה הוצא את עמי ישראל ממצרים" כתב כמה דרכים האם משה נצטווה ללכת למצרים או

"ויהי בדרך במלון ויפגשוהו ויבקש המיתו" (ד כ"ב).

הנה באור החיים הקדוש כתב וז"ל: אמר ויבקש, אולי כי לצד שהיה שליח מצוה היה לו מונע על דרך אומרם ז"ל בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"ב) שלוחי מצוה אינן ניזוקים, והמצווה שהיה עסוק בה קנה לו בה פרקליט אחד והוא המלווה והשומר אותו ומנעו למשחית בל קרוב אליו, ואולי כי לזה נתכוון באומרם בדרך במלון לומר שלא היה עוסק בהליכת המצווה אלא במלון ולזה הוא שבקש המיתו,

הנה מדברי האור החיים אפשר להביא ראיה שאף במצווה שאינה חייב לקיימו אמרינן שלוחי מצוה אינה ניוקיס דהרי כתב דלכן לא הרגו המלאך משום דשלוחי מצוה אינם ניוקיס, אף על פי שכתב דלא היה מחויב ללכת.

ולכאורה אפשר לדחות ראיה זו, דאפשר לומר שהאור החיים שכותב שניצול משום דשלוחי מצוה אינם ניוקיס זה רק לצד שפירש שהיה לו חיוב ללכת למצרים.

והנה החיד"א בספרו ברכי יוסף (אה"ע סימן ט), וכן כתב בשו"ת תורת חסד (אה"ע סימן ה' ס"ק ג) כתב: שרק במצות שמחויב לעשותו אמרינן שלוחי מצוה אינה ניוקיס, אבל לא במצווה שאינה חייב לקיימה.

אבל בשו"ת חכם צבי (סימן א) כתב דלא תהא מצוה קלה דרבנן שאמרינן שומר מצוה לא ידע דבר רע, מקיים מצוה דאורייתא שאבות קבלהו עליהם.

האם משה רבנו היה מגמגם? הוכח מפרשת השבוע!

ובדרשות הר"ן עמד על תמיהתו של הרשב"ם ותיצרו: ז"ל "כי הנביא ראוי שיהיה שלם בכל השלמויות שהם ענין נכבד בעיני ההמון, למעלת הכלל כי הוא שלוח אלהים, ולמען יהיו דבריו נשמעים, ואם כן איך יתכן שתחסר למשה רבנו ע"ה מעלת הדיבור. וראינו עוד לרבותינו ז"ל מרחיקים עוד שיהיה לו למשה מום גופני כלל, אמרו בגמרא במסכת סוטה פרק המקנא (דף יב ע"ב) והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה (שמות ב' ו) קרי ליה ילד וקרי ליה נער, אלא הוא ילד וקולו כנער, אמר ליה רבי נחמיה אם כן עשיתו למשה בעל מום. ואחרי אשר תמהו על זה, איך לא תמהו על המבואר בכתוב היותו כבד פה וכבד לשון. ולזאת הסיבה נשלם משה בכל שלמות נביא, להאמין שענינו בכח אלוהי, והוסר ממנו בהשגחה גמורה הדיבור הצח, למען לא יחשב שהיותו כלל בני ישראל וכל גדוליהם נמשכים אחריו, יהיה להמשכם אחר צחות דבריו, כמו שידוע שיאמר על מי שהוא צח הדיבור שימשיך לב ההמון אחריו, ושהשקר ממנו יחשב אמת. וזה הדבר כולו בהפך במי שהוא כבד פה, כי גם האמת ממנו לא יקובל כי אם בחזק הגלות. ולזאת הסיבה היה כבד פה וכבד לשון בהשגחה גמורה, לא שיהיה דבר נופל במקרה. והוא מה שהשיבו השם יתברך למשה על מה שהתמיה ואמר (שמות ד') לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי, ואמר (שם יא) מי שם פה לאדם או מי יושר אלם או חרש או פקח הלא אנכי ה', והייתה התשובה מספקת לשאלתו של משה."

ועוד שמעתי בשמו של רבנו יוסף חיים הבן איש חי זע"א (לא מצאתי אשמח אם יידעוני היכן הוא) שסיבת היותו כבד פה וכבד לשון הוא כדי שיאמינו לו הוא שלוח בשם ה' שהרי סיסמת הגאולה 'פקוד פקדתי' ידועה הייתה לכל ילד יהודי שהרי כבר הודיעה יוסף לבני ישראל, ומה ראייה יש בכך שבא אחד ואמרה בשם ה'. אבל משה שהיה כבד פה כבד לשון וערל שפתיים (ולא יכול היה להגות אותיותיהם) אם אדם כזה מצליח להוציא מפיו את המילים 'פקוד פקדתי' בהכרח ששכינה מדברת מתוך גרונו.

אמנם הרמב"ן (ג' יח') עמד בקושיה זו וז"ל "ויש עלך לשאול, ומנין להם שיאמינו, שמא שמע משה במסורת הזאת כמותם. ויש לומר כך קבלו מיוסף ששמע מפי הנביא אביהם, שהראשון שיבא ויאמר להם בלשון הזה הוא יהיה הגואל אותם, גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שלא יבא אדם ויכזב בהם, בכך הטביחם. אבל במקום אחר מצאתי שם (בשמו"ר א) אמר ר' חמא ברבי חנינא, בן שנים עשרה נתלש משה מבית אביו. למה, שאלו גדל בבית אביו ובא ואמר להם המעשים, לא היו מאמינים בו, שהיו אומרים אביו מסרם לו, לפי שיוסף מסרה ללוי ולוי לקחת וקהת וקהת לקחת, ולכך נתלש מבית אביו, וכשהלך הגיד לישראל כל הדברים, לפיכך האמינו בו, שנאמר (להלן ד לא) ויאמן העם." עכ"ל.

ואיתא במדרש תנחומא אלה הדברים וגו' אמרו ישראל למשה אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועכשיו אתה מדבר כ"כ אר"י כשאתה כבד פה שנה את התורה והתרפא כמו שמשל למד את התורה במדבר. אכן עיין בסי' הכתב והקבלה [שמות ד, יד] לתלמיד רע"א שכתב וז"ל, והנה אמרו רבותינו כ"מ שנאמר חרון אף עושה רושם ואף כאן עשה רושם, כמ"ש רבי"ח שלא תרפא משה לעולם, כי היה אפשר לעשות לו כבוד לרפאותו מכבודות לשון כמו שעשה לו כבוד בקרן עור פניו, וזהו רושם האף שלא רפאהו, וכן דרשו הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא, הוא אבל אתה לעולם לא תתרפא בדבור, וכ"כ רלב"ג חרה אף ה' בו וסרה ממנו השגחת השם ב"ה לשום הדברים בפיו דברו בשליחותו ושם אהרן למליץ. וכל המפרשים יבינו לשון חרון אף ענין חמום הכעס והחמה העזה לענוש.

האם משה רבנו התרפא מהערלות שפתיים ומתי?

אולם עיין בדרשות הר"ן (הדרוש החמישי), שהסיבה שלמשה לא היה דיבור צח, כדי שלא יחשבו שעם ישראל נמשכו אחריו משום צחות לשונו, אלא רק מחמת שה' דיבר מתוך גרונו. אם כן, משמע מדבריו של הר"ן שאף בהיותו במצרים היה עוד כבד פה וכבד לשון.

ובמדרש תנחומא ריש פרשת דברים כתב: אלה הדברים אשר דבר משה וגו' אמרו ישראל אתמול אמרת לא איש דברים אנכי ועכשיו אתה מדבר כל כך, א"ר יצחק אם אתה חייך שנה את התורה והתרפא משה כבר למד את כל התורה, ומבואר שבסוף הארבעים שנה תרפא, ומה שדיבר עם פרעה ועם ישראל צ"ל ששכינה

זוה תלוי ברצונו. וז"ל: טעם שהוצרך לומר ואשלחך ללא צורך כי מן הסתם כשיאמר לו לכה ודאי כי הוא המשלחו, גם הקדים להליכה קודם הזכרת השליחות, ובאחד מהפירושים ביאר על דרך אומרים בגמרא במסכת מכות (דף י" ע"ב) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו, לזה אמר אליו לכה פ"י אם אתה חפץ במצווה זו ללכת אז אני אשלם חפצך ואשלחך, ומזה אתה למד שאם הוא ימאס מהלך לא ישלחנו, ואולי כי לזה היה משה משיב בטענות כיון שלא ראה דבר מלך שלטון אלא אם ירצה היה מגלה דעתו כי יש לו טענות מונעות והיה הקב"ה משיבו על כל טענה וטענה כדי שילך מדעתו ורצונו, עוד ירצה על דרך מה שפירשתי בפרשת וישב בשליחות יעקב ליוסף פירוש לכה ואם תחוש למקרה רע ואשלחך ושלוחי מצוה אינן ניוקיס, והיא שעמדה לו בדרך במלון שלא המיתו המלאך.

יש לחקור האם גם במצווה שאינה מחויב בה אם מקיימה זה מגן עליו שלא יגיע עליו נזק או דימלא שלוחי מצוה אינן ניוקיס זה רק במצווה שחייב לעשותו.

אוצר הספרים
שי"ו
בית המדרש "בית - יוסף"
לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן

"זאתי להם לביתי ולחזומותי יד ולם טוב מבנים
ובמננות שלם עולם אשר לא יכרת"

**בחסידי שמים בעקבות ריבוי הלומדים בבית המדרש,
אנו זקוקים בדחיפות לאוצר הספרים ספרי יסוד הלכה,
ראשונים ואחרונים, מחשבה הגות ואגדה. וכן ספריות
נוספות לטובת לומדי בית המדרש ומשתתפי השיעורים.
בוא ותזכה להיות שותף בכל זכויות הלימוד!
ניתן להנציה על גבי הספרים בהקדשה מיוחדת
לבריאות / הצלחה / נחת / שלום בית / זש"ק / ולע"נ קרובים וידידים
לפרטים נוספים: הרב יוסף ויצמן 052-8144488
לתרומות:
בנק מרכנתיל דיסקונט 17 סניף: 621 מספר חשבון: 89099
ע"ש: קול אליה נבעת זאב.
ניתן לתרום גם בביט בטלפון מספר: 052-8144488**

איש לרעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק   ניתן לתרום מכספי מעשר לכתחילה!

58072644   רחוב קרית יערים 32 נבעת - אב"ד   דוא"ל: kolely@gmail.com

התורה משתמשת בשלושה ביטויים כדי לבטא את גודל כבידות לשונו של משה.
"כי כבד פה לשון אֲנֹכִי, וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרָעָה וְאֵינִי עֶרְל שְׁפָתַיִם."

ובפשטות נראה שאכן משה היה בעל מום. וכן כתב רש"י "בכבודות אני מדבר, ובלשון לעז בלב"א [נגמגם]."

אמנם הרשב"ם וכעין זה גם החזקוני כתבו: כי כבד פה וכבד לשון אנכי - אינו בקי בלשון מצרים בחיתוך לשון, כי בקטנותי ברחתי משם ועתה אני בן שמונים, וכן מציינו בבניא יחזקאל שמי שאינו בקי בלשון המלכות קרוי וכו'. וכי אפשר נביא אשר ידעו השם פנים אל פנים וקיבל תורה מידו לידו היה מגמגם בלשונו? ואין דבר זה בדברי התנאים והאמוראים. ואין לחוש לספרים החיצונים "עכ"ל.

ואילו היאבן עזרא כתב: "והאומר ששכח לשון מצרים איננו נכון, כי הוא אומר ב' דברים, כבד פה, וכבד לשון. ועוד נוכל ללמוד מתשובת השם מי שם פה לאדם, או מי יושר אלם, שאינו מדבר על לשון מצרים, רק ככה נולד שהיה כבד פה שלא היה יכול להוציא אותיות השפה וכל אותיות הלשון, רק קצתם היה מוציאם בכבוד. וזהו טעם אנכי אהיה עם פיך והוריתך, אמר שירותו אשר ידבר מלות, שאין שם מאותיות הכבודות על פיו" עכ"ל.

אמנם יעויין סתירת דבריו שפירש (בפ"י הקצר) כבד לשון - בלשון מצרים, בעבור שיש לו שנים רבות שלא דבר בה: ומצאתי את מקורו במדרש רבה "ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכווה לשונו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון". אמנם אין זה קושיה על דברי הרשב"ם שהמדרש רבה על חומש שמות לא חובר בזמן האמוראים: "נראה שהספרים בראשית רבה, ויקרא רבה ורוב המדרשים על המגילות חוברו בתקופת האמוראים, בעוד ששמות רבה, ובמדבר רבה ודברים רבה, וכן מדרש רבה על אסתר, נערכו כנראה בתקופת הגאונים על בסיס דברי חז"ל.

"וואני ערל שפתיים" (שמות ו', י"ב)

מובא בחז"ל שבשעת מתן תורה כל החולים ובעלי מומים נתרפאו, ויש לעיין האם גם משה רבינו נרפא ממומו שהיה ערל שפתיים.

ובפירוש ר' אברהם בן הרמב"ם כתב: שדעת רוב החכמים ז"ל שנסתלק ממשו רבינו מעצור לשונו, ור' סעדיה ז"ל סבר שזה היה ממצרים ואילך, מפני הראיה מדיבורו כמה דיבורים בלתי תרגומו של אהרן, ואמר ר' סעדיה כי זה מכלל האותות והמופתים שנראה בהם גדולתו לעיני המצרים וישראל ופרעה.

ובאחד מהספרים ראיתי שהביאו מספר הגלגולים מרבנו המהר"ח בשם רבו האריז"ל בשם הוזה"ק - שגם לעתיד יהיה משה רבינו ערל שפתים ואלהו הנביא יהא מתורגמנו.

ועיין באריכות בדבריו המתוקים מדבש הגרי"ח סופר בספרו תורת יעקב סימן מ"ח.

האם מותר לרופא שומר תורה ומצוות להחליף תורנות בשבת עם רופא שאינו שומר עדיין תורה ומצוות? הוכח מפרשת השבוע!

על האיסור, כיון שבלאו הכי היה מחלל שבת, וזהו דעת הבית הלוי, מאידך דעת הקובץ הערות שלגבי חולה לא נאמר הכלל הזה ואם חילל שבת פטור.

ולכאורה יש לשאול על דברי הבית הלוי מדבריו של הרמב"ם בהלכות שבת (פ"ב ה"ט"ז) שכתב 'נתכוון להעלות דגים, והעלה דגים ותינוק פטור, אפילו לא שמע שטבע, הואיל והעלה תינוק עם הדגים פטור' הרי שאפילו לא שמע שטבע תינוק, ורצה במזיד להעלות דגים והעלה תינוק פטור, כיון שסוף כל סוף הציל!

ונראה לתרץ שכל דברי הבית הלוי והקובץ שיעורים אמורים, שאם הוא לא יציל יהיה אחר שיציל, אבל באופן כזה שאין אחר שיציל, הרי הרופא מצווה מן השמים להציל, והצלת נפש מישאל דוחה גם את הסברה הזאת, שעל ידי ההצלה יחשב למחלל שבת.

ועכשיו נחזור לענייננו שיש רופא אחר, אולי עדיף שיחלל שבת הרופא השומר שבת, אמנם הגרי"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו אגרות משה (או"ח ח"ד סימן עט) כתב שהרופא השומר שבת יכול להחליף עם הרופא שאינו שומר שבת, וטעמו שכשיישארו בביתם יחללו שבת במזיד בכל מלאכות שיוזמן לא פחות מהמלאכות שיעשה בבית החולים באיסור, ואם כן אין בזה לפני עור בזה שהוחלפו להו מלאכות במלאכות, ויותר נוטה שבית החולים יעשה פחות מלאכות כי יש הרבה חולים שמתר לעשות עבורם מלאכה, וגם הרבה מלאכות הם רק מדרבנן ומה שעושה בביתו רובן הם מדאורייתא.

מאידך דעת הגרש"י אורבאך זצ"ל בספר שמירת שבת כהלכתה (פ"ב הערה קל) שאם יש לחולה שני רופאים, אחד שומר תורה ומצוות ואחד שעדיין אינו שומר ומצוות, ילך אל הרופא השומר תורה ומצוות, כיון שכונתו למצווה, אבל עברין אשר כונתו רק עבור בצע כסף אע"ג דקעביד מצווה, מכל מקום הרי זה כנתכוון לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, שיש בזה משום לפני עור, וגם אפשר שגרע טפי כיון שבאמת יש כאן חילול שבת, ויתכן שהרופא נחשב כאינו מחלל שבת, רק אם כונתו להצלה ולא אם מכוון לתשלום, וכמבואר בבית הלוי.

עוד כתב בשמו של הגרש"י אורבאך זצ"ל בספר שולחן שלמה (סימן שכח ס"ב יד אות ה) לגבי החליף תורניות בין הרופאים בשבת, שאם החולים הם יהודים אסור להחליף עם ישראל אחר שהוא עובר בעירה, שהרי הלה קעביד מצווה, ואילו העברין לפי מחשבתו הוא מחלל שבת, רק לא אכפת ליה. כלומר ואפילו אם אין בזה חילול שבת, מכל מקום עובר כמי שרצה לאכול בשר חזיר ועלה בשר טלה.

חידה: כיצד יתכן אדם שחבל בחברו, ונפטר מה דברים?

א ד) ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא, כי אף על פי שעשה יהוא מצוה בכריתו בית אכאב, נשא עוונותיו, כי גם הוא רב פשע.

והנה המבי"ט (ח"א סימן רצא) והמהר"ט (ח"ב אה"ע"י סימן מג) כתבו דמותר להכות רשע, דאינו עושה מעשה עמך, אך ברביד הזהב הביא ממה שפסק מרן בשולחן ערוך (ח"ו"מ סימן תכ ס"א) דאסור להכות לישראל כלל שהרי התורה הקפידה על הכאת רשע במלקות, מקרא דפן יוסיף, ומכאן דאפילו לביי"ד אסור להכות לרשע שלא מן הדין, כמו שמבואר ברמב"ם בהלכות חובל ומזיק (פ"ה ה"א) שכתב אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בחברו, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישאל דרך ניסיון, הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר לא יוסיף להכותו אם הזהירה תורה שלא להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק. וכתב הפרדס יוסף (שמות שם) ליישב זאת: ד"ל דהמביי"ט והמהר"ט דסברי דמותר להכות לרשע, איירי ברשע שטרם קיבל מלקות, דאכתי רשע הוא, ומותר להכותו, ואילו המחבר והרמב"ם איירי ברשע שכבר לקה, דכעת הוי צדיק גמור ואסור להכותו, שהרי ילפינן מחייבי מלקות שאסור להוסיף לו מלקות על מלקותו.

על כל פנים בענייננו שאף החובל היה רשע, נראה שפטור ממלקות, כי סוף סוף לא חבל בישראל העושה מעשה עמך. רק בדיני שמים ייענש כיון שגם הוא לא עושה מעשה עמך. (חשי"ח ב"ק פג ע"ב).

מדברת מתוך גרונו, והנה בתורה שלימה ריש פרשת יתרו בשם מדרש 'וישמע יתרו' ששמע שנתרפא מערלת לשונו, וכן ברבינו אברהם בן הרמב"ם ריש פרשת יתרו. האם יש כאן מחלוקת, או שהכוונה ג"כ לזה ששכינה דברה מתוך גרונו, והוזה כנרפא, ומסתמא מה ששכינה דברה מתוך גרונו לא היה אלא בשעת נבואה וכדו' אבל לא בכל דבור של משה, ויל"ע.

רופא שואל: מדי פעם יוצא לי תורנות בשבת, עמיתי שעדיין אינו שומר שבת כהלכתו בידועו את הקושי שלי להיות שבת בבית החולים, ולהתנתק מהמשפחה, הציע לי מיוזמתו להתחלף אתי שהוא יהיה במקומי בשבת בבית החולים ואני אשמש בתורנות ביום חול במקומו, דבר זה יהיה לי לתענוג רב וישמח מאד את משפחתי. אבל אני מסתפק היות שאינו נוהג בשמירת שבת, ואם כן בבית החולים הוא יעשה גם מלאכות שאינם לצורך פיקוח נפש, מאידך אם לא אחליף עמו יתכן שיחלל שבת בביתו יותר מהחילול שבת שיגרם לו בבית החולים, האם מותר לי להחליף עמו או לא?

והנה הבית הלוי (פרשת שמות ד"ה וירא אלוהים) חידש, שטענת אונס שייך רק כאשר אם לא היה האונס לא היה עושה את מעשה האיסור, אבל כאשר גם אם לא היה אונס היה עושה את מעשה האיסור, אינו נפטר מהעבירה בטענת אונס, ומה יצא שמי שהוא פרוץ באחת ממצות ה' אף על גב שלפעמים נתרחס לו אונס שלא יכול לקיימה, מכל מקום לא מקרי אונס, וכמו בשמירת שבת וכדומה שלפעמים הוא אונס לעשות מלאכה עבור חולה וכדומה, מכל מקום לא מקרי אונס רק לאותם ששומרים שבת כשאינם אנוסים, אבל המחלל שבת גם כשאינו אונס, גם כשיצטרך לחלל שבת מתוך אונס יחשב למחלל שבת וכן הוא בכל האיסורים.

וכעין זה כתב גם בחלקת יואב (דיני אונס ענף ב) שאם האדם רוצה לעבור עבירה גם כשהוא אינו חייב גם כאשר עשה זאת כשהיה אונס, יעו"ש ראיתו.

וכעין זה כתב גם בקובץ הערות (סימן מט ס"ק"י וסק"י) שהעושה מעשה באונס, אם רצונו לעבור על האיסור במזיד, וגם אם לא היו אונסים אותו היה עושה זאת ברצון עצמו, כיון שיש גם מעשה איסור וגם רצון חייב, שהאונס אינו מתיר לעשות עבירות, אלא כדי לחייב העושה עבירה צריך שיעשה זאת מרצונו, ובמקום שעושה עבירה ויש לו גם רצון יש לצרף המעשה לרצון וחייב מיתה כמזיד גמור. וכל זה באונס, אבל בחולה שמעשה האיסור נדחה, ואסור לו להחמיר על עצמו, גם אם יש לו רצון לעשות איסור, ואפשר לצרף המעשה אל הרצון שגוף מעשה האיסור נדחה מפני פיקוח נפש. אלא שצ"ע מאיזה טעם נחלק בין חולה לאונס, כיון ששניהם נלמדים מפסוק אחד, 'וחי בהם', ולא שימות בהם, אלא שיש לפרש את החילוק שבאנסוהו איכא קידוש השם אם ימסור נפשו, ובחולה אין חילול השם.

אם כך יוצא שהבית הלוי והקובץ הערות נחלקו לגבי חולה שמחלל שבת במזיד, וגם אם לא יהיה חולה יחלל שבת, האם כאשר מחלל שבת מחמת פיקוח נפש עובר

"יוצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" ב (ג)

שנינו בגמרא במסכת ערכין (דף ו ע"ב) היוצא להיהרג, הוא שחבל באחרים חייב, אחרים שחבלו בו פטורים. הנה פתרון החידה: החובל במי שיוצא להיהרג, פטור.

והנה כתב מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספרו הערות על מסכת ערכין (שם) היוצא להיהרג, אחרים שחבלו בו פטורים. ופרש"י דאין לו דמים, ועומד הוא להיחבל. והר"ן בסנהדרין מביא שיטה דאירי בחבלה פחות מפרוטה, דבעלמא לוקה כיון שאינו משלם, וביוצא להיהרג פטור ממלקות, כיון דאינו בכלל עושה מעשה עמך. אבל בחבל בו שוה פרוטה, חייב לשלם, וכך כתב הטורי אבן. וסתמא דברייטא מתיישבת יותר לפרש"י, דמשמע סיפא דומיה דרשא, דאירי לעניין חיוב דמים.

ויש להסתפק לפי דבריו של הר"ן, מה הדין במזיק שגם הוא אינו עושה מעשה עמך, האם הוא פטור ממלקות, כשחבל באחד שלא עושה מעשה עמך, או שמא כיון דהמזיק גם לא עושה מעשה עמך, חזר איסור חבלה למקומו? וכעין מה שכתב רש"י (שמות ב ג) ויאמר לרשע למה תכה רעך, "רשע כמותך", וכתב השפתי חכמים בשם המהרש"ל, דקשה לרש"י איך קראו ריעו, אם זה היה רשע וזה לא היה רשע, לכן פירש שגם כן חברו היה רשע, עכ"ל. וכמו שמצינו ביהוא שהשיית ענשו על הריגת בית אחאב, כי גם הוא עבד עיז, למרות שהשיית אמר ליהוא להרגם, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג אות ריט) וז"ל: נאמר (הושע

לאחר עספר ימים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, פאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם מאוד את כמות הדפסת והפצת העלונים.

מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך.

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזכו הרבים לבריאות אושר נחת זי"ק ולע"נ קרובים וידידים.

המעוניין להיות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים יוכל לפנות לטלפון: 052-814448

ניתן ולהיות שותף בזיכוי הרבים ולתרום גם בביט בטלפון: 052-8144488